

Schilder Constant keert terug naar architectonische ruimte

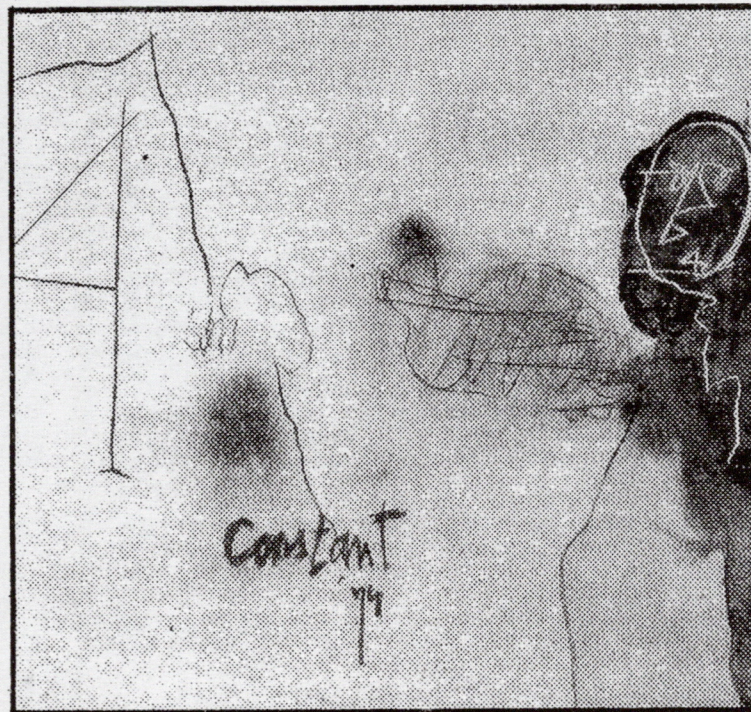
door HANS REDEKER

AMSTERDAM, 17 april - In het jaar 1948 schreef de jonge Amsterdamse schilder Constant Nieuwenhuis in het eerste nummer van zijn Reflex zijn „manifest van de experimentele groep in Holland”. Het was zijn eerste verbale uiting waarop nog vele zouden volgen en tegelijk de eerste theoretische manifestatie van een groep, die weldra internationaal als Cobra wereldgeschiedenis zou schrijven, hoe kort het leven van de groep zelf geweest mag zijn. Toen was Reflex nog een nauwelijks opgemerkt tijdschrift, dat niet meer dan twee nummers haalde maar dat nu alleen met goud kan worden gekocht.

Wat de geschriften van Constant betreft, die zetten zich na het uiteenvallen van Cobra een tijdlang vooral in het tijdschrift Internationale Situationniste voort, in Parijs door Jacqueline de Jong, de schilderende dochter van de grote moderne verzamelaar Hans de Jong, uitgegeven, in nauwe samenwerking met onder anderen Asger Jorn als een andere ex-Cobraman die naar het kamp van de situationnisten overging.

In dat tijdschrift publiceerde Constant ook zijn eerste conceptie van het project New Babylon, „une autre ville pour une autre vie”, dat hem voortaan geheel in beslag scheen te nemen: het ontwerp in tekeningen, maquettes en andere materialen en media van een toekomststad voor een nieuwe, spelende mens. De lectuur van Huizinga's Homo ludens was daar niet vreemd aan, evenmin als de opkomende gedachte in de jaren zestig van een leven, dat niet meer door de arbeid maar door creativiteit en spel zou worden beheerst.

Lectuur had bij de schilder Constant overigens steeds al een belangrijke rol gespeeld, slechts schijnbaar in strijd met het geweld van Cobra en zijn eigen bekende zin uit het eerste manifest „Een schilderij is niet een

Oosterse Vrouw uit 1974 (foto v. Nieuwenhuys)

bouwsel van kleuren en lijnen, maar een dier, een nacht, een schreeuw, een mens, of dat alles samen”. Constant was namelijk toen al een prototype van de denkende beeldende kunstenaar, voor wie dat een nieuwe, zware uitdaging inhoudt: de diepgang van de wijze waarop, ook door lectuur en studie, het leven gepoeld wordt uiteindelijk te vangen in de intensiteit van een kunstwerk, waarin dat alles picturaal, beeldend zo veel mogelijk „vlees is geworden”.

Dat was dan ook de Constant, die het schilderen voorgoed verruild scheen te hebben voor het ontwerpen van zijn New Babylon als levensvulling. De grote afsluiting daarvan werd ons twee jaar geleden voorgezet

door het Gemeentemuseum van Den Haag, waar alle objecten en werken van New Babylon vele zalen vulden, voorzien van een uitvoerig boekwerk, en waar dat alles nog steeds in het depot wacht op een definitieve aankoop.

Sindsdien kon de in zijn kunst geïnteresseerde wereld wachten op wat Constant nu verder zou gaan doen, de nog steeds felle, geladen man, de denkende schilder, de zigeuner onder de zigeuners met zijn cembalo (naast Huizinga's spelende mens stonden overigens ook de zigeuners model voor zijn nieuwe mens, vrije nomade). En dan is nu verrassend snel de ontknoping gekomen, in de Amsterdamse galerie Collection d'art, waar

Cora de Vries ons al zoveel verrassingen heeft bereid.

Nieuw

Constant blijkt namelijk opnieuw in de huid van de schilder te zijn gekropen en de schilderijen, pastels, aquarellen en tekeningen, die de galerie vullen, tonen op zeldzaam indrukwekkende wijze aan, hoezeer door heel het lange tussenspel van New Babylon heen, de kunstenaar Constant ook als schilder een nieuwe ontwikkeling heeft doorgemaakt. Deze ontwikkeling laat zich slechts heel oppervlakkig beschrijven als wat het eerst in het oog springt: zijn overgang naar een nieuwe „architectonische” ruimtelijkheid, zoals hij die in zijn hele toekomstarchitectuur van New Babylon had gehanteerd om die nu te verwerken in een nieuwe schilderkunst.

In werkelijkheid vormt dat slechts een onderdeel van heel de complexiteit van deze grote doeken en kleinere werken, waarin ook zelfs de Cobra-Constant is terug te vinden. Het is die complexiteit, welke aan zijn composities zo'n grote en rijke lading geven, en waarin ook de verhouding tussen het „picturale” en „tekeningachtige” volgens traditionele begrippen, als een nieuw spanningsveld terugkeert, evenals die tussen het „abstracte” en de werkelijkheidslading, waarvan hij ook al in het citaat uit zijn eerste manifest getuigde.

Constant weet als een ware „meester” aan het eindresultaat heel het karakter van spontaneïteit en vanzelfsprekendheid mee te geven, terwijl toch zijn werk als een worsteling over heel lange tijden ontstaat, tijden van bezinning, van leven, van verwerken, en tot uiteindelijk het doek zichzelf heeft geschilderd zoals het moet zijn: een verbijsterende, belangrijke tentoonstelling. (Keizersgracht 516, tot 30 april, di-zo 12-17 uur).